

Kutatásmódszertan

2. Attitűdmérés, attitűdskálák

Modulok áttekintése

- **Alapfogalmak**
- **A mérési módokról**
- **Implicit Asszociációs Teszt**
- **Projektív mérési technikák**
- **Az attitűdskálák**
- **Klasszikus skálák 1: Bogardus és Guttman**

➤ HÁZI FELADAT

2006.08.29.

Kutatásmódszertan: szociálpszichológia

2

Alapfogalmak

Mit mérünk?
Miért mérünk?

02 • ALAPFOGALMAK

Mit mérünk? Attitűddefiníciók

Az attitűdök „szociálisak”.

- ▶ Társadalmi mezőben értelmezendő lelki folyamatok, amelyek meghatározzák az egyének viselkedését a társadalomban, gyors, azonnali reagálások, ennek során értékeket vesznek alapul. (Thomas és Znaniecki, 1918)

Az attitűdök viselkedésben fejeződnek ki.

- ▶ Az attitűd olyan mentális és neurális készenléti állapot, amely a tapasztalatokon keresztül szerveződik és irányító vagy dinamikus befolyást gyakorol a személynek minden tárgyra és helyzetre adott válaszában, amely ezzel kapcsolatban áll. (Allport 1935)

Az attitűdök komplex rendszerek.

- ▶ Az attitűdök a szociális tárgyra vonatkozó pozitív és negatív értékelések, érzelmek és cselekvési tendenciák tartós rendszerei. (Krech, Crutchfield és Ballachey 1962) [▶ TOVÁBBI DEFINÍCIÓK](#)

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 4

02 • ALAPFOGALMAK

Mit mérünk? Rokon fogalmak

Vele összefüggő, gyakran szinonimaként használt fogalmak:

- ▶ **vélemény (opinion):**
kognitív konstrukció, egy tárggyal kapcsolatos tudás, igazolható, „tényszerű” (míg az attitűd szubjektívebb, ízlés/preferencia)
- ▶ **hiedelem (belief):**
annak szubjektív valószínűsége, hogy x valamilyen. (míg az attitűd annak kívánatossága, hogy x valamilyen)
- ▶ **érték (value):**
fontos életcél vagy standard, központi része a vélekedések rendszerének, erős pozitív attitűd kapcsolódik hozzá (és hatással van a további attitűdökre)

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 5

02 • ALAPFOGALMAK

Mit mérünk? Az attitűd szerkezete

- ▶ **egydimenziós modell** (az attitűd mint *értékelő viszonyulás* amit még lehetne mérni):
 - komplexitás (a kidolgozottsága),
 - centralitás (a fontossága),
 - kiugróság (mennyire van előtérben),
 - bizonyosság (mennyire könnyen változtatható),
 - fontosság (a személy számára)
 - stb. (Ld. Krosnick & Abelson)
- ▶ **többdimenziós modellben** az attitűd komponensei:
 - *érzelem*
 - *kogníció*
 - *viselkedés (cselekvési beállítódás)*

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 6

02 • ALAPFOGALMAK

Miért mérünk?

Függő és független változóként egyaránt szerepelhet az attitűd a kutatásokban.

- ▶ bejósítás (a kogníciót és viselkedést befolyásoló erők megértése);
- ▶ különbségtétel (egyének közötti vagy csoportok közötti összehasonlítás);
- ▶ egyéni preferenciák feltárása (egyéneken belüli összehasonlítás);
- ▶ háttérváltozók hatásának vizsgálata (ld. attitűdfunkciók);

▶ TÖRTÉNETI SZEMPONT

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 7

A mérési módokról

Hogyan mérünk: közvetlenül és közvetetten

- Önbeszámolón alapuló módszerek
- Vegetatív reakciók
- Viselkedés
- Nem tudatos folyamatok

02 • MÉRÉSI MÓDOK

Hogyan mérünk? Közvetlenül és közvetetten

- ▶ **közvetlen:** személy tudatában van a mérésnek, (ön)beszámolós módszerek:
 - skálák
 - kérdőív
 - interjú

▶ ELŐNYÖK, HÁTRÁNYOK
- ▶ **közvetett:** a személy nincs tudatában/nem tudja tudatosan befolyásolni a mérést(viselkedés)
 - vegetatív mérések (pl. GBR, EMG)
 - reakcióidő (pl. IAT)
 - megfigyelés (pl. elveszett levél)
 - projektív technikák (pl. TAT)

▶ ELŐNYÖK, HÁTRÁNYOK

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 9

02 • MÉRÉSI MÓDOK

○ Önbeszámolón alapuló módszerek

skálák:
 Thurstone (1928)
 Bogardus (1925)
 Likert (1932)
 Osgood (1957)
 Guttman (1944)

egyetemes kérdés
 gyakorisági ítélet
 interjú

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 10

02 • MÉRÉSI MÓDOK

○ Vegetatív reakciók

GBR,
 pupillareflex,
 EMG ...

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 11

02 • MÉRÉSI MÓDOK

○ Viselkedés

reakcióidő
 elveszett levél
 megfigyelések

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 12

02 • MÉRÉSMÓDOK

○ „Nem tudatos” folyamatok

projektív technikák (pl.
TAT, rajz, mese,
történetbefejezés)
Implicit Asszociációs
Teszt

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 13

○

Az attitűdskálák

Miért jó mérőeszköz a skála?
Mi a közös bennük?
A skálák bemutatása: melyiket mikor
használjuk?

02 • ATTITŰDSKÁLÁK

○ Miért a skála?

- ▶ jól kvantifikálhatók az eredmények
- ▶ könnyű összehasonlításokat tenni vele
- ▶ viszonylag könnyen, olcsón nagy mennyiségű adat gyűjtésére alkalmas
- ▶ könnyen feldolgozhatóak az így nyert adatok

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 15

02 • ATTITÜDSKÁLAK

○ A skálákban közös, hogy ...

- ▶ érzelmi-értékelő viszonyulást mérnek
- ▶ általában egy dimenziót mérnek
- ▶ önbeszámolón alapulnak
- ▶ matematikailag ordinális skálák

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 16

02 • ATTITÜDSKÁLAK

○ OSGOOD: szemantikus differenciál

? faktorok: érték-erő-aktivitás
alkalmazás: több attitűdtárgyra

Hogy érzel a válással kapcsolatban?

rossz	-----	jó
mély	-----	sekélyes
gyenge	-----	erős
fair	-----	nem fair
gyors	-----	lassú
piszkos	-----	tiszta

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 17

02 • ATTITÜDSKÁLAK

○ BOGARDUS: társadalmi távolság

? alkalmazás: előítéletek méréséhez

Elfogadnád-e vagy sem, hogy egy albán ember...

I/N

- ... Magyarországra költözzön lakni?
- ... arra a településre költözzön, ahol élsz?
- ... a szomszédságodba költözzön?
- ... abba az iskolába járjon, ahova te jársz?
- ... padtársad legyen?
- ... barátod legyen?
- ... közeli családtagod (házastársad) legyen?

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 18

02 • ATTITÜDSKÁLAK

GUTTMAN: skalogram analízis

kumulativitás!

? Egyetért-e ÖN az alábbi állításokkal?

I/N

- Nem gondolom, hogy országunknak korlátozni kellene a bevándorlók számát.
- Nem okozna gondot, ha a közösségbe, ahol élek egy bevándorló költözne.
- Semmi problémát nem okozna, ha az utcánkba bevándorló költözne
- Nem okozna gondot, ha egy bevándorló lenne a szomszédom.
- Nem lenne probléma, ha a gyerekem egy bevándorlóval járna.
- Engedném a gyerekemnek, hogy egy bevándorlóval házasodjon.

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 19

02 • ATTITÜDSKÁLAK

LIKERT-skála

szummativitás!

? alkalmazás: összehasonlításra

Kérjük, hogy az alábbi állításokkal kapcsolatosan fejezze ki véleményét:

- Ha *teljesen egyetért*, írjon +3-at
- Ha *egyetért*, írjon +2-t
- Ha *inkább egyetért*, írjon +1-et
- Ha *inkább nem ért egyet*, írjon -1-et
- Ha *nem ért egyet*, írjon -2-t
- Ha *egáltalán nem ért egyet*, írjon -3-at

- Soha nem mondd meg senkinek a cselekedeteid valódi okát, ha annak nincsen kézzel fogható haszna.
- A legjobban úgy kezelhetjük az embereket, ha azt mondjuk nekik, amit hallani akarnak.
- Csak akkor szabad valamit megtennünk, ha biztosak vagyunk abban, hogy az morálisan helyes.
- A legtöbb ember alapvetően jó és kedves.

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 20

02 • ATTITÜDSKÁLAK

THURSTONE-skála

egyenlőnek látszó intervallumok módszere

? alkalmazás: abszolút besoroláshoz

Jelölje x-szel azokat az állításokat, amelyekkel egyetért!

- A számítástechnika a mai korszak legéletrévalóbb ága.
- Haladás nem volna számítógépek nélkül.
- Szerintem a számítógép eléggé érdekes.
- Örülök, ha mások élvezik a számítógép használatát, függetlenül attól, hogy magam is élvezem-e vagy sem

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 21

02

LIKERT PROJEKT

1.

☺ **Határozzunk meg egy attitűd-tárgyat!**
(jól gondoljuk meg, mihez érdemes skálát konstruálni!)

☺ **Mindenki írjon 4 potenciális itemet (+/-)!**
(Figyelem: több aspektusból!)

✉ moodle.etr.elte.hu (2.óra: Likert-projekt 1.)

(⇒ próbakérdés következik!)

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 22

02

Alapolvasmányok

Az attitűd és mérése: alapfogalmak
Szokolszky Á. (2004) Az attitűdmérés történeti háttere és elméleti kérdései. In *Kutatómunka a pszichológiában*. Budapest: Osiris. 366-368.

A mérési módokról
Stahlberg, D. és Frey, D. (1995) Attitűdök I. Struktúra, mérés és funkciók. In Hewstone, M. et alii (szerk.) *Szociálpszichológia*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Kiadó. 163-174.

Az attitűdskálák
Babbie, E. (2003) Skálászerkesztés. In *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Budapest: Balassi Kiadó. 190-197.

Klasszikus skálák 1: kumulatív skálák
Selltiz, C., Jahoda, M., Deutsch, M. és Cook, S.W. (1979) Az attitűd skálázása: Kumulatív skálák. In Halász L., Hunyady Gy. és Marton M. (szerk.) *Az attitűd pszichológiai kutatásának kérdései*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 142-147.

Implicit Asszociációs Teszt
Cunningham, W.A, Preacher, K.J. & Banaji, M.R. (2003) Az implicit attitűdök mérése: konzisztencia, stabilitás és konvergenciaváltozás. In Banaji, M.R: *Rejtőzködő sztereotípiák és attitűdök*. Budapest: Osiris Kiadó. 359-376.

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 23

Vége

Készült: ELTE PPK
Pszichológiai Intézetében
moodle.etr.elte.hu

Implicit Asszociációs Teszt

Az implicit társas kogníció fogalma
 A nem tudatos attitűdök
 A nem tudatos attitűdök mérése
 Az IAT módszere
 Értékelés

06 • IAT

Implicit társas kogníció

Az implicit memória analógiájára született:

- ▶ implicit (társas) kogníció olyan emléknyom, mely a múltbeli tapasztalatból származik, és bizonyos fajta (pl. értékelő) válaszokat befolyásol, oly módon, hogy maga a személy nem tud beszámolni erről.
- ▶ A szociálpszichológiában az attitűdök, sztereotípiák és önértékelés témaköreiben gyümölcsöző fogalom.

2006.08.29.

Kutatásmódszertan: szociálpszichológia

26

06 • IAT

A nem tudatos attitűdök

- ▶ vannak tehát attitűdök, melyek a tudatosság és a tudatos ellenőrzés területén kívül állnak.
- ▶ Implicit attitűdök: a múltbeli tapasztalatból származó introspektíven azonosíthatatlan nyom, amely befolyásolja a társas objektumokkal szembeni kedvező vagy kedvezőtlen érzést, gondolatot és viselkedést.

2006.08.29.

Kutatásmódszertan: szociálpszichológia

27

02 • IAT

○ A nem tudatos attitűdök mérése

- ▶ A közvetlen attitűdmérés feltételezése: az egyének képesek és motiváltak is arra, hogy pontosan beszámoljanak az attitűdjeikről és a hiedelmeikről
- ▶ DE: közvetett módszerekre van szükség a nem tudatosítható attitűdök mérésére!
 - értékelő előfeszítés
 - IAT
 - GNAT

(részletesebb leírásokat ld. a mellékletben!)

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 28

02 • IAT

○ Implicit Asszociációs Teszt

- ▶ Feltételezés: ami együtt reprezentálódik implicit módon (pl. fekete+rossz) arról könnyebben döntünk az információ-feldolgozásban kisebb a reakcióidő.
- ▶ A teszt mindig egy attitűdtárgy és a „jó” fogalma közötti asszociáció erősségét méri, összehasonlítva az attitűdtárgy és a „rossz” fogalma közötti asszociáció erősségével.

[▶ IAT DEMO ON-LINE](#)

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 29

02 • IAT

○ Implicit Asszociációs Teszt

Az alap kísérleti elrendezés egy számítógép monitora előtt:

- a) első kísérleti ülésben: bal gombot nyomni minél gyorsabban, ha „fekete” vagy „kellemetlen” szó jön és jobbot, ha „fehér” vagy „kellemes”
- b) második kísérleti ülésben: bal gombot nyomni minél gyorsabban, ha „fekete” vagy „kellemes” szó jelenik meg és jobb gombot, ha „fehér” vagy „kellemetlen”

Várható eredmény: ha az emberek jobban szeretik a fehéreket, mint a feketéket, akkor gyorsabban reagálnak (kisebb a reakcióidejük) a fehér+kellemes és fekete+kellemetlen, helyzetben.

(Általános eredmény a fehérek, fiatalabbak, saját self preferenciája!)

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 30

02 • IAT

IAT – papír-ceruza változata

FEHÉR JÓ		FEKETE ROSSZ
☐		☒
☒	szeretet	☐
☒		☐
☐	gonosz	☒

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 31

02 • IAT

Értékelés

- ▶ A szociális kíváncsiságot kiküszöböli.
- ▶ Az attitűdök olyan egyedi alkotóelemeit is feltárhatják, amelyek a tudatosság és a tudatos ellenőrzés területén kívül esnek.
- ▶ Ezek szoros kapcsolatban lehetnek a viselkedéssel (automatikus aktiváció).
- ▶ Korlát: az asszociáció erősségét méri csak.
- ▶ vitatható az ellentétpárok használata (pl. fekete-fehér).

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia [▶ ATTITÜDSKÁLÁK](#) 32

02 • IAT

Projektív mérési technikák

Mikor használjuk?
Milyen korlátokat tud feloldani?
Hogyan működik?
Típusok
Értékelés

02 • PROJEKTIV TECHNIKÁK

○ Mikor használjuk?

a kvantitatív (pl. skála) módszerekkel nyert eredmények további kibontásánál:

- ▶ "mélyebb", kvalitatívabb vizsgálatban
- ▶ attitűdök eredetének, komplexitásának, motivációs hátterének felderítésére

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 34

02 • PROJEKTIV TECHNIKÁK

○ Milyen korlátokat tud feloldani?

Akkor érdemes alkalmazni, ha fennállnak az alábbi korlátok:

- ▶ a tudatosságé (sokszor nem vagyunk tudatában az attitűdnek, így nem is tudunk valóban beszámolni róla);
- ▶ az irracionális (az ember hajlamos a racionalizációra);
- ▶ a megengedhetetlenségé (szociális normák és elvárások torzítják az eredményeket);
- ▶ udvariasságé („jó arcot vágni a dolgokhoz”).

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 35

02 • PROJEKTIV TECHNIKÁK

○ Hogyan működik?

- ▶ **asszociáció:** „mond ki az első dolgot, ami eszedbe jut!”
--- kevésbé kontrollált és „kozmetikázott” az így adott válasz
- ▶ **fantázia:** „mesélj egy történetet!” „mi történik a képen?”
--- saját attitűdök és tapasztalatok belevetítése
- ▶ **bizonytalan ingerek:**
--- árulkodó, hogy a többéleképpen értelmezhető ingereknek melyik jelentése jön elő
- ▶ **fogalomalkotás:** „csoportosítsd, hogyan tartoznak össze ...”
--- az attitűdök az elnevezésekben, rendszerezésben és csoportosításban is megnyilvánulnak

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 36

02 • PROJEKTIV TECHNIKÁK

○ Típusok

- ▶ mondatkiegészítés
- ▶ rajzok („buborékkal”) PFT
- ▶ képmagyarázat: TAT
- ▶ Történetmesélés
- ▶ játék (főként gyerekeknél, pl. SAC babák, Világ teszt)

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 37

02 • PROJEKTIV TECHNIKÁK

○ Típusok: mondatkiegészítés

- ▶ **Fejezze be a következő mondatot:**
"Ha az apám ..."

↳ *Hogyan lehet értékelni a válaszokat?*

Bár klasszikusan nem ebben az értelmezési keretben használták őket, érdekes lehet ilyen szemmel is nézni:

- ▶ Who Are You? (ld. spontán énkép, McGuire)
- ▶ Harvey: „Az a véleményem teszt”

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 38

02 • PROJEKTIV TECHNIKÁK

○ Típusok: kép

- ▶ **McClelland és a TAT**
(teljesítménymotiváció mérése)

A k.sz.-nek 4 db képről 5-5 perces történeteket kellett írnia –
Mi történt?, Mi vezetett az eseményekhez?, Mit gondolnak a szereplők?, Mi fog történni? - kérdések mentén.

Teljesítménymotiváció mérése: hány teljesítményhez kötődő
(= valamilyen standarddal való versengésre utaló) utalás található a történetben

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 39

02 • PROJEKTIV TECHNIKÁK

Értékelés

- ▶ kvalitatív kutatásokban (interjúk, esettanulmány, stb.), témájában: sztereotípiák, előítélet, én-kép, normák vizsgálatában jól alkalmazható
- ▶ kritikus pont lehet az értékelés: a szubjektivitás és a válaszok értelmezésének szintjei (pl. szó szerint vegyük, vagy „mögé” lássunk)
- ▶ a szigorú objektivitás a módszer érvényességét veszélyezteti!
- ▶ használata fokozott óvatosságot (pl. pilot vizsgálat) és nagy gyakorlatot (pl. intuíció) igényel!

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 40

▶ ATTITÜDSKÁLÁK

Klasszikus skálák 1. Bogardus és Guttman

Mit jelent a kumulativitás?
A Bogardus és Guttman skálák
A szerkesztés menete: skalogram-analízis
Értékelés

02 • BOGARDUS ÉS GUTTMAN

Mit jelent a kumulativitás?

Feltételezések:

- ▶ A mérni kívánt fogalom egy dimenziós.
Pl.: előítéletesség mértéke a cigányokkal szemben

kiűzném az országból → *elfogadnám családtagnak házasság útján*

- ▶ így aki kedvezően válaszolt egy tételre, az az alatta lévő (kevésbé pozitívakra) is kedvezően válaszol:

Mint látogató az országban	Allampolgár az országban	A település lakója, ahol élek	Munkatárs a munkahelyemen	Lakóhelyen szomszédom	A baráti társaságom tagja	Családtag házasság útján
----------------------------	--------------------------	-------------------------------	---------------------------	-----------------------	---------------------------	--------------------------

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 40

02 • BOGARDUS ÉS GUTTMAN

○ Bogardus-skála

- ▶ a „szociális távolság” mint az etnikai csoportokkal szembeni attitűd (előítélet)
- ▶ viszonylatok megjelölése egy dimenzión
- ▶ logikai-ésszerűségi alapon konstruálták
- ▶ **DE:** előfordulnak sorrendi megfordulások

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 43

02 • BOGARDUS ÉS GUTTMAN

○ Guttman-skála

- ▶ általánosabb mint a Bogardus skála
- ▶ célja annak megállapítása, hogy a vizsgált attitűd („tartalom univerzuma”) valóban egydimenziós-e
- ▶ technikailag: a kumulativitás ellenőrzése
- ▶ a módszere a skalogram-analízis

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 44

02 • BOGARDUS ÉS GUTTMAN

○ A szerkesztés menete

1. a fókusz meghatározása (mit kívánunk mérni?)
2. kérdések generálása (lehetőleg minél több)
3. tételek értékeltetése (ítélők döntenek arról, hogy a tétel kedvező-e az attitűdtárggyal kapcsolatban igen/nem)
4. tételszelekció
(a nem differenciáló tételek kizárása)
5. skalogram-analízis (mátrix készítése alapján ellenőrizhető a kumulativitás)
akkor kumulatív a skála, ha a reprodukálhatósági index (R) 0.90 felett van. (R=1-hibák száma/válaszok száma)
6. végleges skála elkészítése (a kumulatív itemek maradnak benne, mixelve)

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 45

02 • BOGARDUS ÉS GUTTMAN

○ Értékelés

- ▶ a gyakorlatban nincsen tökéletes kumulatív skála!
- ▶ előfordulnak sorrendi megfordulások
- ▶ ezzel együtt is jól használható
 - pl. a Bogardus skálán maga a tény is felhasználható az elemzésben! (ha egy egész csoportnál borul a tételek sorrendje)

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 46

○ Mellékletek

Egy újabb attitűddefiníció-gyűjtemény
Az attitűd három komponens feltételező
elgondolása
Skalogram-analízis mátrixa
értékelő előfeszítés
GNAT
IAT
TAT
attitűd - történeti szempont
mérőeszközök alkalmazhatósága: előnyök és
hátrányok

02

○ Egy újabb attitűddefiníció-gyűjtemény (Banajitól)

- ▶ Az attitűd valamilyen pszichológiai tárgy iránt vagy azzal szemben megnyilvánuló érzelem. (Thurstone 1931)
- ▶ Az attitűd olyan mentális és neurális készenléti állapot, amely a tapasztalatokon keresztül szerveződik és irányító vagy dinamikus befolyást gyakorol a személynek minden tárgyra és helyzetre adott válaszában, amely ezzel kapcsolatban áll. (Allport 1935)
- ▶ Az attitűd olyan implicit, drive keltő válasz, amelyet az egyén környezetében társas szempontból jelentősnek tekintenek. (Doob 1947)
- ▶ Az attitűd egy predispozíció arra, hogy bejósolható módon észleljük a tárgyak egy osztályát, bejósolhatók legyenek az általuk keltett motivációk és a velük szemben megnyilvánuló cselekvések. (M. B. Smith, Bruner és White 1956)
- ▶ [Az attitűdök] válasz predispozíciók, eltérnek azonban más készenléti állapotoktól abban, hogy értékelő válaszokra hajlamosítanak. (Osgood, Suci és Tannenbaum 1957)
- ▶ [Az attitűd] diszpozíció arra, hogy a tárgyak egy osztályára kedvezően vagy kedvezőtlenül reagáljunk. (Sarnoff, 1960)
- ▶ Az attitűdök a szociális tárgyakra vonatkozó pozitív és negatív értékelések, érzelmek és cselekvési tendenciák tartós rendszerei. (Krech, Crutchfield és Ballachey 1962)

Banajiték: *Az implicit attitűdök* olyan introspektíven nem meghatározott (vagy nem pontosan meghatározott) nyomai a múltbeli tapasztalatoknak, amelyek kedvező vagy kedvezőtlen érzéseket, gondolatokat és szociális tárgyakkal kapcsolatos cselekvéseket közvetítenek.

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia MIT MÉRÜNK? 48

02

○ GNAT

Go/No-go Asszociációs Feladat

A GNAT úgy méri az implicit attitűdöt, hogy felméri egy cél kategória (pl. egy gyümölcs) és egy jellegzetes tulajdonság két dimenziója (jó vagy rossz) közti asszociáció erejét. Az asszociáció erejét a következők szerint mérik (szignál detekciós módszer):

Az 1. Feltételben a k.sz. azt a feladatot kapja, hogy csak akkor jelezzen (nyomjon meg egy gombot), hogyha egy gyümölcs nevét és egy pozitív értékű kifejezést lát egyszerre feltűnni a képernyőn (pl. narancs + jó). Minden más esetben (pl. gyümölcs neve + rossz, rovar neve + jó, rovar neve + rossz. → ezek a „zaj”-ok) tartózkodjon a gombnyomástól.

A 2. Feltételben akkor kell jeleznie, hogyha egy gyümölcs nevét és egy negatív értékű kifejezést lát egyszerre feltűnni (pl. narancs + rossz). Itt is minden más esetben (zaj) tartózkodni kell a gombnyomástól.

A feladatban szereplő párosítás detektálására a k.sz.-nek adott idő (pl. 500ms) áll rendelkezésére.

⇒ Összehasonlítják, hogy mennyire volt pontos a k.sz az 1. (gyümölcs + jó detektálása) és mennyire volt pontos a 2. (gyümölcs + rossz detektálása) feltételben:

Amelyik feltételben pontosabb volt, az a párosítás felel meg az ő implicit attitűdjének (pl. a gyümölcs + jó detektálása mindenkinek jobban megy, mint a gyümölcs + rossz).

➤ A NEM TUDATOS ATTITŰDÖK MÉRÉSE

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 52

02

○ IAT demo interneten

Ha elég idő áll rendelkezésre, akkor ki lehet egyet próbálni on-line is:

<https://implicit.harvard.edu/implicit/demo/selectatest.jsp>

(ezen az oldalon található jó néhány teszt, pl:
fekete-fehér, arab-muszlim-más, ázsiai-fehér-amerikai, nem-karrier, nem-tudományok, homoszexuális-heteroszexuális, fiatal-idős ...)

➤ A NEM TUDATOS ATTITŰDÖK MÉRÉSE

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 53

02

○ TAT

▶ **Tematikus Appercepció Teszt - Murray**

A latens és tudatlan szükségletek mérésére kifejlesztett eljárás.

Hipotézis: a viszonylag erős látens szükségletek kivetülnek a személy fantáziáján keresztül egy ingertárgyra (appercepció)

Az ingertárgy itt egy-egy kép amit a ksz.-nek értelmeznie kell (minél kevésbé egyértelmű a kép, annál kevésbé valószínű hogy a kép adta környezeti ráhatás határozza meg a megfogalmazott történet tartalmát, helyette a szükségletek befolyásolják azt.

➤ TÍPUSOK: KÉP

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 54

○ TAT-képek

► TÍPUSOK: KÉP

2006.08.29.

Kutatásmódszertan: szociálpszichológia

55

○ Történeti szempont

A kognitív forradalom és az attitűdmérés:

- 1920-30...1950-60...1980-90
- ▶ előtte: attitűd mint mediációs inger, mérhető
 - ▶ közben: tudatosítható, introspektív tudattartalom, attitűddinamika vizsgálata
 - ▶ után: a nem tudatos folyamatok előtérbe kerülése és a rendszerszemlélet

► MIÉRT MÉRÜNK?

2006.08.29.

Kutatásmódszertan: szociálpszichológia

56

○ Alkalmazhatóság: előnyök és hátrányok

	előny, használhatóság	hátrány, problémák
skálák (beszámolós módszerek)	jól kvantifikálható, összehasonlításokat könnyű tenni vele, viszonylag könnyen, olcsón nagy mennyiségű adat gyűjtése könnyű feldolgozhatóság	drága és időigényes a szerkesztés, alapfeltevése az egydimenziós attitűd (csak értékelő tölteket mér hagyományosan) túl elvont lehet, „közepes” válaszokat nem jól kezeli, szociális kíváncsiság jelentősen torzít (pl. énbemutató) maga a kérdés technikája is torzít (ezek igazából ordinális skálák (gyakran tekintik intervallumnak statisztikailag!))

2006.08.29.

Kutatásmódszertan: szociálpszichológia

► HOGYAN MÉRÜNK?

57

Alkalmazhatóság: előnyök és hátrányok

	előny, használhatóság	hátrány, problémák
nem reaktív módszerek (pl. hamis szonda, megfigyelés)	kevesebb műtermék (pl. a társas kíváncsiság, énbemutatás hatása jobban kizárható) ökológiai validitás nagyobb	többértelműség indikátor – attitűd kapcsolata vitatható (pl. elveszett levél) etikai problémák
projektív technikák	jól kiegészíti pl. a skálákat „mélyebb” (a tudatos attitűdök mögé megy) sztereotípiák, előítélet, énkép, normák vizsgálatában jól alkalmazható	vitatható - „spekulatív” az értékelés bonyolult és kérdéses az objektivitás (gyakran a szubjektív lehet a validabb)
vegetatív	az emocionális komponens intenzitását megbízhatóan jelzi	attitűd irányának mérésére nem alkalmas (kivéve: EMG) költséges és körülményes jelentősen zavarhatja a v.sz-t (validitást!)

2006.08.29.

Kutatásmódszertan: szociálpszichológia

➤ HOGYAN MÉRÜNK? 58
